

Nr 924

Av herrar **Börjesson** i Falköping och **Eriksson** i Bäckmora, *angående de hemarbetandes situation.*

(Lika lydande med motion nr 726 i Första kammaren)

Frågan om att skapa reella förutsättningar för gifta kvinnor med små barn att, när de så önskar, gå ut i förvärvslivet har under senare år stått i förgrunden för samhällsdebatten. Den samhälleliga barntillsynen har emellertid inte utbyggts i sådan takt att dessa kvinnors rätt till fritt val kunnat tillgodoses. Följden har blivit att många gifta kvinnor mot sin önskan är hänvisade till att ägna sig åt hemarbetet och omvårdnaden av barnen. Denna grupp kvinnor betecknas i den allmänna debatten som den »dolda arbetskraftsreserv» vars tjänster samhället och produktionen sålunda går miste om. I synnerhet i de fall då kvinnan har en gedigen utbildning, bekostad av både samhället och henne själv, får de ekonomiska aspekterna särskild tyngd.

I debatten om kvinnans valmöjligheter anser vi emellertid att tillräcklig uppmärksamhet inte ägnats åt den grupp kvinnor som vill välja hemarbetet. Både för dessa och för de kvinnor som på grund av bristfälliga samhälleliga åtaganden när det gäller barntillsyn etc. inte har annat val än hemarbetet uppstår en ekonomisk situation som, jämförd med den för de utanför hemmet arbetande, är klart diskriminerande. Alla torde vara överens om att de insatser hemarbetande kvinnor gör är beaktansvärda, inte bara för respektive familjer utan även för samhället. Några reella insatser för att söka eliminera de uppenbara orättvisor som inte minst vår sociallagstiftning innebär för denna stora grupp arbetare har dock inte gjorts från samhällets sida. De står i stort sett utanför de trygghetsreformer som genomförts och vilka är avsedda för alla medborgare här i landet. I fråga om både sjukförsäkring och andra trygghetsformer ankommer det på hemarbetaren, man eller kvinna, att på eget initiativ komma till rätta med sina trygghetsfrågor, medan dessa automatiskt löses för de utanför hemmet arbetande.

Anledningen till att hemarbetarna, till övervägande delen kvinnliga, inte i likhet med andra blivit inordnade i gällande trygghetssystem är att några exakta siffror som kan belysa det ekonomiska värdet av hemservice i dess vidaste bemärkelse inte föreligger. Ansträngningarna bör enligt vår mening inriktas på att ställa in hemarbetet i ett samhällsekonomiskt perspektiv. Vid sådan beräkning bör beaktas vad kostnaderna för olika former av

tjänster uppgår till om de överförs på samhället från den oavlönade hemarbetaren. I princip uppstår då frågan: Vilket är ur samhällsekonomisk synpunkt mest lönande, småbarnsskötsel i hemmet kombinerat med allmänt hushållsarbete eller avlönat arbete i produktionen där samhället, ofta också respektive företag, får svara för större delen av barntillsynen samt för sociala förmåner såsom ATP och sjukförsäkring? Det bör i sammanhanget uppmärksammas att familjer med oavlönad hemarbetande arbetskraft får hjälpa till att betala samhällets kostnader för sociala förmåner i form av skatter och ökade varupriser, förmåner som den i hemmet »anställda» till väsentlig del inte kommer i åtnjutande av.

Mycket få och föga uppmärksammade undersökningar föreligger på ifrågavarande område. Vi vill emellertid här återropa de resultat som utredningen »1 000 husmödrar om hemarbetet» av Carin Boalt kommit fram till vid beräkningen av arbetskraftsåtgången för hemservicen. Arbetsuppgifter omfattande matlagning, bostadsvård, disk, tvätt och sömnad upptog i ett 2—3 personers hushåll 36 timmar 30 minuter, i ett 4 personers hushåll 41 timmar 10 minuter och i ett 5—8 personers hushåll 44 timmar per vecka. En annan stor post i hemservicen är barnvården, som enligt undersökningen uppstår följande arbetstider: för barn i åldern 0—1 år 26 timmar 10 minuter, 1—2 år 20 timmar 40 minuter, 2—3 år 14 timmar 50 minuter, 3—4 år 11 timmar 10 minuter, 4—5 år 8 timmar 50 minuter samt över 5 år 7 timmar 50 minuter per vecka. Det kan för jämförelsens skull ha sitt intresse att ta del av vad den offentliga barnvården redovisar i fråga om arbetskraftsåtgång: 0—1 år ingår inte i undersökningen, 1—3 år 4 barn per vårdare, 3—7 år 5 barn per vårdare.

Beaktar man antalet hushåll i vårt land torde man komma fram till mycket höga siffror för värdet av hemservicen även vid en långt driven rationalisering och utan att däri inräkna socialkostnader.

Enligt vår mening är det av största vikt att ingående utredning kommer till stånd för att belysa värdet av hemservicen sett i ett samhällsekonomiskt perspektiv. Det gäller att få en socialekonomisk lösning av hemarbetarens situation, en lösning som dels skulle ge en reell grund för hemarbetaren att i praktiken välja fritt mellan arbete i hemmet eller utanför hemmet, dels skulle eliminera de orättvisor som hemarbetaren nu får vidkännas inom sociallagstiftningen. Det bör uppmärksammas att även om den hemarbetande arbetskraften utan tvekan representerar en betydande arbetskraftsreserv utgör den dock inte, vilket av det tidigare anförda torde framgå, till 100 procent en nettoarbetskraftsreserv. Kostnader för de tjänster som samhället och även företag i många fall måste överta vid hemarbetarens val av arbete utanför hemmet är preciserade. Man vet vad barntillsynen kostar samhället i respektive fall, likaså vad kostnaderna för samhället och företag blir i fråga om sociala förmåner etc.

En »hemekonomisk» reform av det slag vi vill förorda bör framför allt

innebära en socialekonomisk lösning av hemarbetarens situation så att det stöd hon bör få från samhället för sina tjänster kan ligga till grund för beräkningen av sjukförsäkring, ATP etc. Förslagsvis kunde det motsvara barndaghemskostnaderna. I princip bör stödet beskattas samtidigt som det skall betraktas som en inkomst av tjänst med rätt till ATP-poäng o. d.

Ur samhällsekonomisk synpunkt torde en sådan reform i grunden innebära en avvägning mellan två faktorer. Skall de oundgängliga kostnaderna för barntillsyn, sociala förmåner etc. bestridas av samhället eller skall hemarbetaren stå för dem i form av egna arbetsinsatser och genom skatt på det stöd hon får för hemtjänsterna inklusive barnavården?

Vi är medvetna om att reformen kräver ett omfattande utredningsarbete och att dess målsättning självfallet kan nås först på längre sikt. Det är emellertid angeläget att ta itu med denna prövning. En socialekonomisk lösning av hemarbetarens situation motiveras framför allt av det faktum att denna grupp arbetare inte är inordnad i vår sociallagstiftning i likhet med andra medborgare. En sådan lösning skulle vidare skapa de faktiska förutsättningarna för fritt val, emedan den hemarbetande jämföras med andra i fråga om skyldigheter och rättigheter inom sociallagstiftningens ram.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en allsidig och förutsättningslös utredning av möjligheterna till en socialekonomisk lösning av hemarbetarnas situation i enlighet med motionens syfte.

Stockholm den 26 januari 1968

Bengt Börjesson (cp)

i Falköping

John Eriksson (cp)

i Bäckmora